

Jaarverslag 2009

Inhoudsopgave

- Voorwoord
- Adviesopdracht
- Adviezen uitgebracht in 2009
- Vooruitblik 2010
- Financieel overzicht 2009

Colofon

De **Raad voor het Landelijk Gebied** adviseert, gevraagd en ongevraagd, de regering en parlement op hoofdlijnen van beleid. De raad richt zich op strategische adviezen op de lange en middellange termijn en incidenteel op actuele zaken. Het werkterrein van de raad betreft het gehele beleidsveld van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De Raad voor het Landelijk Gebied (RLG) is per 1 januari 1997 ingesteld bij wet.

De **Raad voor het Landelijk Gebied**, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad worden ondersteund door het secretariaat van de raden voor de leefomgeving en infrastructuur, afgekort **secretariaat RLI**.

Secretariaat RLI
Postbus 90653
2509 RL Den Haag
070 4562070
www.rli.nl

Voorwoord

Op 23 november 2009 sloot de Raad voor het Landelijk Gebied zijn derde zittingstermijn af met een seminar over de toekomst van het landelijk gebied. Tijdens dit seminar presenteerde de raad het advies 'Braakliggend veld' aan minister Verburg van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. In dit advies werd het belang van het landelijk gebied voor de leefbaarheid van Nederland op lange termijn overtuigend getoond. Het betrekken van de burgers in het maatschappelijk debat, verbetering van de besluitvorming en de demografische ontwikkeling zijn dé kansen om de kwaliteit van het landelijk gebied te verhogen.

De Raad voor het Landelijk Gebied heeft zich in afgelopen zittingsperiode meer maatschappelijk gepositioneerd. Zo heeft de raad het maatschappelijk debat rond het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gevoed door bijeenkomsten, studies door WUR en door een aantal adviezen waarin publieke belangen centraal werden gesteld. De verbreding bleek ook uit de keuze van adviesonderwerpen. In het advies 'Kleur bekennen' pleit de raad voor een *fair share* allochtone leerlingen in het groene onderwijs. Dit vraagt grote inspanning van overheid, onderwijs en werkgevers. Ook andere demografische vraagstukken kreeg de aandacht van de raad. Vergrijzing, bevolkingsafname en daling van het aantal jongeren moet benut worden voor een verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied, concludeert de raad in zijn advies 'Kansen voor een krimpend platteland'. Ook over traditionele groene onderwerpen werd geadviseerd. In zijn advies 'Boeren met een Groen Hart' laat de raad de kracht zien van de landbouw in het Groene Hart nu en in de toekomst. Met het advies 'Koraalriffen in Nederland' signaleert de raad de noodzaak om de grotere politieke verantwoordelijkheden voor de natuur op de BES-eilanden tijdig op te pakken met het oog op hun toetreding tot Nederland als 'bijzondere gemeente'.

In dit jaar was ook het kabinetsvoorstel aan de orde voor de samenvoeging van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad in de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (RLI). Het wetsvoorstel voor deze samenvoeging die tevens de opheffing van deze drie raden inhoudt, is in februari 2010 aan de Tweede Kamer gestuurd. De behandeling daarvan zal pas na de Kamerverkiezingen plaatsvinden.

Minister Verburg heeft besloten voor 2010 drie raadsleden voor de Raad voor het Landelijk Gebied te benoemen. Gerrit Meester, Ellen Verkoelen en ikzelf vormen in deze periode de Raad voor het Landelijk Gebied. Ik dank hierbij de raad en het secretariaat voor het werk dat zij in de afgelopen periode hebben verzet en neem de taak van voorzitter graag over van Peter van Wijmen.

We werken als Raad voor het Landelijk Gebied in 2010 aan het gezamenlijk werkprogramma 2010 van de drie raden en verlenen waar nodig nazorg aan adviezen uit het RLG werkprogramma 2009. Hierbij worden we ondersteund door het nieuwe Secretariaat voor de raden van de leefomgeving en infrastructuur'.

ing. A.J.A.M. Vermeer
voorzitter

Adviesopdracht

De Raad voor het Landelijk Gebied adviseert, gevraagd en ongevraagd, de regering en de beide Kamers van de Staten-Generaal op hoofdlijnen van beleid. De raad richt zich op strategische adviezen op de lange en middellange termijn en incidenteel op actuele zaken op korte termijn. Het werkterrein betreft het hele beleidsveld van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De raad vat zijn taak ruim op. Zijn advisering richt zich naast landbouw, natuur en voedselkwaliteit ook op recreatie, en met landbouw samenhangende bedrijvigheid in en om stedelijke gebieden. In zijn adviezen geeft de raad de mens - als vormgever, beheerder, gebruiker en bezoeker van het landelijk gebied - een belangrijke plaats.

Adviezen uitgebracht in 2009

In 2009 heeft de raad voor het Landelijk Gebied drie adviezen gepubliceerd uit het werkprogramma 2009.

- Kansen voor een krimpend platteland, advies over de gevolgen van bevolkingsdaling voor het platteland
- Braakliggend veld, advies over de toekomst van het landelijk gebied
- Koraalriffen in Nederland, advies over de ondersteuning van het natuurbeleid op Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Daarnaast was de raad actief in het Europees samenwerkingsverband van adviesraden de EEAC en publiceerde samen met de EEAC het rapport

- 'Land Use in an Era of Global Change'.

De raad rondde dit verslagjaar nog twee adviezen af uit het werkprogramma 2008.

- Boeren met een Groen Hart, advies over de toekomst voor de landbouw in het Groene Hart
- Kleur bekennen, advies over de noodzaak van culturele diversiteit in het groene onderwijs en op de groene arbeidsmarkt.

Kansen voor een krimpend platteland

[Advies over de gevolgen van bevolkingsdaling voor het platteland](#)

Vergrijzing, bevolkingsafname en daling van het aantal jongeren, hebben verstrekkende gevolgen voor het Nederlandse platteland. Het versneld verdwijnen van voorzieningen zoals scholen en waardedaling van onroerend goed zijn belangrijke negatieve effecten. Maar de ontwikkelingen bieden het platteland ook kansen. Door de verminderde vraag naar ruimte nemen de mogelijkheden toe voor verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied. De raad concludeert in zijn advies 'Kansen voor een krimpend platteland' dat een fundamentele herziening van het plattelandsbeleid noodzakelijk is om die kansen optimaal te kunnen benutten.

De raad doet in zijn advies aanbevelingen aan Rijk provincies en gemeenten. Zij zijn samen met de maatschappelijke partners en burgers aan zet. Het ministerie van LNV zal het initiatief moeten nemen om de demografische vraagstukken op het platteland te agenderen. De toekomst van het platteland hangt af van de manier waarop overheden en burgers op de uitdaging van de krimp reageren.

De Raad voor het Landelijk Gebied heeft zijn advies over de gevolgen van bevolkingsdaling voor het platteland op 16 december 2009 in Elburg aangeboden aan vertegenwoordigers van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van de P10-gemeenten (de 10 grootste plattelands-gemeenten) en het gemeentebestuur van Elburg. Het advies is eerder in een verkorte versie opgenomen in het advies van de raad 'Braakliggend veld' (november 2009).

In april 2010 heeft de minister van LNV haar officiële reactie op het advies gegeven. Zij kan instemmen met de opgaven die de raad signaleert. Aangegeven wordt dat deze opgaven inmiddels in het Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling verwerkt zijn en geleid hebben tot een aantal acties, waarmee de erkenning van de urgentie van de problematiek rond de bevolkingsdaling inmiddels een feit is geworden.

Braakliggend veld

[Advies over de toekomst van het landelijk gebied](#)

Het landelijk gebied is van belang voor de leefbaarheid van Nederland. Het betrekken van de burgers in het maatschappelijk debat, verbetering van de besluitvorming en de demografische ontwikkeling zijn dé kansen om de kwaliteit van het landelijk gebied te verhogen. De Raad voor het Landelijk Gebied is ervan overtuigd dat zorg voor de groene leefomgeving een levensvoorwaarde is en geen luxe. Het landelijk gebied is de omgeving waar de sociale en economische dimensies van onze samenleving zich ontwikkelen. Deze dimensies komen meer en meer van elkaar af te staan met vervreemding als gevolg. In wezen is het landelijk gebied er voor de gezondheid van de burger: gezond voedsel, gezonde lucht en een betekenisvolle omgeving. De raad vindt het belangrijk dat de band tussen de dimensies wordt hersteld. Het kennen en erkennen van de inbreng van de burger staat hierbij centraal. In zijn advies 'Braakliggend veld' geeft de raad aan wat daarvoor nodig is. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de belangrijkste dragers van het landelijk gebied: landbouw en natuur.

Het advies 'Braakliggend veld' biedt een doorkijk op het landelijk gebied voor een langere periode. De raad richt zich met het advies op alle partijen die verantwoordelijkheid dragen in onze samenleving en daardoor ook verantwoordelijk zijn voor het landelijk gebied: burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden. Deze partijen zijn aan zet om de toekomst van het landelijk gebied verder vorm te geven.

De raad heeft zijn advies op 23 november 2009 gepresenteerd aan minister Verburg van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Koraalriffen in Nederland

[Advies over de ondersteuning van het natuurbeleid op Bonaire, St. Eustatius en Saba](#)

Met de toetreding tot Nederland van de eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba (BES eilanden) als bijzondere gemeenten nemen de natuur in kwaliteit en de biodiversiteit spectaculair toe. Nederland wordt verantwoordelijk voor koraalriffen, nevelwouden en andere Caribische natuur. Bij de onderhandelingen over de toetreding is aandacht besteed aan veiligheid, onderwijs, volksgezondheid en financiën, maar volgens de raad te weinig aan natuur. Met het advies 'Koraalriffen in Nederland' signaleert de Raad

voor het Landelijk Gebied (RLG) de noodzaak om de grotere politieke verantwoordelijkheden tijdig op te pakken.

In 2010 zullen de overheden op de eilanden formatieve en budgettaire ondersteuning nodig hebben om het natuurbeleid voort te kunnen zetten en verder te ontwikkelen. De raad adviseert voor het lange termijn perspectief een tijdelijke Task Force BES-Natuur in te stellen. De Task Force kan worden samengesteld uit de eilandbesturen, de ministeries van LNV, BZK, maatschappelijke organisaties op de BES-eilanden en in Nederland. Ook adviseert de raad een samenwerkingsovereenkomst tussen de vier landen van het koninkrijk (Nederland, Curaçao, St. Maarten en Aruba) om waar mogelijk samen op te trekken.

Het advies 'Koraalriffen in Nederland' is op 2 juni 2009 aangeboden aan de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De minister van LNV stelt in haar eerste reactie op het advies dat gebieden die het nodig hebben snel een beschermde status moeten krijgen. De minister beraadt zich op de aanbevelingen maar wil eerst nader onderzoek doen. LNV heeft per 1 september 2009 een project-attaché aangesteld om de situatie te verkennen.

Boeren met een Groen Hart

Advies over de toekomst voor de landbouw in het Groene Hart

De Raad voor het Landelijk Gebied heeft op eigen initiatief het perspectief van de landbouw in het Groene Hart in beeld gebracht. In zijn advies 'Boeren met een Groen Hart' constateert de raad dat de landbouw in het Groene Hart een krachtige en innovatieve sector is. Landbouw en het bijbehorende agrocluster horen prominent thuis in de rij van andere stuwende motoren zoals de havens, Schiphol en de distributiesector. Met een toegevoegde waarde van 1,9 miljard euro, 11.000 directe en 21.000 indirecte arbeidsplaatsen is de landbouw geen bedrijfstak in de marge maar een krachtige motor binnen de Randstad.

De raad adviseert de overheid om bedrijven ontwikkelingsmogelijkheden te bieden, zowel voor groei als voor verdieping en verbreding richting natuurbeheer, recreatie, zorglandbouw en streekproducten. Provincies en gemeenten moeten dit duidelijk in structuurvisies en bestemmingsplannen vastleggen. Ook adviseert de raad gebruik te maken van de nieuwe generatie boeren die open staat voor maatschappelijke wensen.

De raad adviseert boeren om zelfbewust te zijn, te staan voor diversiteit als kracht en als (gezamenlijke) ondernemer(s) een aanbod naar de overheden te doen voor de wijze van participatie in gebiedsprocessen. Boeren moeten overheden uitdagen door voorstellen te presenteren voor versterking van de toegankelijkheid van boerenland voor wandelaars en fietsers.

De Raad voor het Landelijk Gebied heeft dit advies op 10 juni 2009 aangeboden aan de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit. Om doorwerking te vergroten heeft de raad zijn advies in verschillende gespreksrondes bij bestuurders van gemeenten, provincies en bij boeren toegelicht.

Kleur bekennen

[Advies over de noodzaak van culturele diversiteit in het groene onderwijs en op de groene arbeidsmarkt](#)

Begin 2009 heeft de Raad voor het Landelijk Gebied zijn advies 'Kleur bekennen: Advies over de noodzaak van culturele diversiteit voor het groene onderwijs en de groene arbeidsmarkt' uitgebracht. Aanleiding hiervoor was het groeiend tekort aan gekwalificeerde werknemers in de groene sector. Belangrijke aanbevelingen van het advies zijn dat het ministerie van LNV haar regierol voor het groene onderwijs versterkt, kansen en mogelijkheden in beeld brengt en een groene onderwijsstrategie ontwikkelt. In die strategie moet een fair-share doelstelling voor het aantal allochtone leerlingen zijn opgenomen, met ruimte voor regionale verschillen. Op 17 februari 2009 is het advies aangeboden aan het ministerie van LNV. Bij het bijbehorende symposium bleek dat er al veel initiatieven worden genomen in de sector, maar dat iemand de regie moet nemen zodat goede initiatieven niet sterven in schoonheid.

In vervolg op het advies heeft de raad, in samenwerking met diverse organisaties, een symposium georganiseerd gericht op een goed samenwerkende regionale Foodarbeidsmarkt. Het symposium, dat plaatsvond op 24 september 2009 in Amsterdam, bracht initiatieven samen en zorgde voor uitwisseling en mogelijke afstemming tussen initiatieven onderling. Het bood daarmee kansen voor samenwerking tussen onderwijs, overheid en de regionale arbeidsmarkt. De raad wilde hiermee de mogelijkheden laten zien en sloot hiermee aan op een aantal aanbevelingen uit het advies.

De Europese dimensie

De Raad voor het Landelijk Gebied onderhoudt een internationaal en Europees netwerk ten behoeve van de voorbereiding en verspreiding van adviezen. Een belangrijke rol speelt hierbij het Europese netwerk van adviesorganen (EEAC). In 2009 heeft de raad, na bijna 10 jaar voorzitterschap en secretariaat te hebben gevoerd van de EEAC werkgroep landbouw en landgebruik, deze functie overgedragen aan de Vlaamse Mina-raad. De EEAC werkgroepvoorzitters stellen elk jaar een 'Forward Looking Paper' op, die bedoeld als inspiratie en/of check voor de activiteiten van EEAC, en voor de werkprogramma's van deelnemende raden, bijgevoegd. De Raad voor het Landelijk Gebied heeft dit tot nu toe getrokken.

In 2009 heeft de raad bijgedragen aan de onderstaande producten voortgekomen uit EEAC-activiteiten.

EEAC Statement: 'Sustainable Infrastructures for Europe'

Het thema van de externe conferentiedag van de EEAC jaarconferentie in 2009 was 'Duurzame infrastructures voor Europa'. Ten behoeve van deze conferentiedag heeft de werkgroep energie een statement voorbereid, getiteld 'Sustainable Infrastructures for Europe'. De verklaring dient als bundeling van kennis over duurzame (transport-, energie- en groene-) infrastructures en biedt een basis voor verdere inhoudelijke inbreng en het debat tijdens de conferentie, en zal onderdeel uitmaken van de verslaglegging van de conferentie. De verklaring heeft als vertrekpunt principes voor duurzame ontwikkeling, en werkt die uit in een lange termijnvisie voor transport, energie en groene infrastructuur.

Land Use seminar 2009, EEAC werkgroep landbouw/landgebruik

De werkgroep landbouw/landgebruik heeft het onderwerp landgebruik in een tijd van globale verandering/crisis nader verkend. De werkgroep heeft, in samenwerking met collega's van de ENCA¹ groep voor duurzaam landgebruik en de EEAC werkgroep biodiversiteit een aantal bijeenkomsten en een afrondend seminar in juni 2009 georganiseerd. Het verslag van het seminar is beschikbaar onder de titel 'Land Use in an Era of Global Change'.

Het onderwerp zal binnen EEAC komend jaar verder worden uitgediept en als jaarthema voor 2010 op de agenda van de EEAC jaarvergadering staan.

Vooruitblik 2010

In maart 2010 is het gezamenlijke werkprogramma van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad ter goedkeuring naar de betrokken ministers gestuurd.

Het werkprogramma 2010 bestaat uit een achttal meerjarige thema's waarover in de komende jaren advies wordt uitgebracht. De thema's zijn:

- 1: Gebiedsgericht besturen
- 2: Omgaan met klimaatverandering
- 3: Duurzame samenleving
- 4: Duurzaam geïntegreerde landbouw
- 5: Kwaliteitsslag ruimtelijk economische structuur, mobiliteit en wonen
- 6: Dynamiseren natuur- en milieubeleid
- 7: Inzicht in risico's
- 8: Nieuwe leefstijlen

De raden zien de samenwerking in 2010 als een kans om inzichten opgedaan in de laatste jaren met elkaar te delen en tot een integrale benadering van de adviesvragen te komen.

Naast de gezamenlijke adviezen zal de Raad voor het Landelijk Gebied nazorg geven aan een aantal reeds afgeronde adviezen.

Financieel overzicht 2009

Posten materieel/apparaat

<i>Financieel overzicht</i> (bedragen x € 1000)	Verplichtingen		Uitgaven	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
ambtelijk personeel overige personele uitgaven	861 0	429 355	861 0	429 355
algemene materiële uitgaven	176	501	176	501

¹ European Nature Conservation Agencies, een samenwerkingsverband waar de Duitse Bundesamt für Naturschutz trekker van is en waar ook het Planbureau van de Leefomgeving bij betrokken is.

Totaal	1.037	1.285	1.037	1.285
---------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Personeel: 8,5 fte

Samenstelling raad en bureau van de raad 2009

Samenstelling raad

De Raad voor het Landelijk Gebied bestond in 2009 uit 9 leden en een voorzitter. Zij zijn - conform de richtlijnen van de wet - onafhankelijk en benoemd op basis van hun deskundigheid op het werkkterrein waarvoor de raad is ingesteld, alsmede hun maatschappelijke kennis en ervaring.

- prof. mr. P.C.E. (Peter) van Wijmen, voorzitter
- drs. B.J.M. (Ben) van Essen
- ir. J.T.G.M. (Koos) Koolen
- J. (Jannie) Lamberts
- prof. dr. M.J.A. (Marjan) Margadant-van Arcken
- dr. M.C. (Marijke) van Schendelen
- dr. ir. H.J. (Huib) Silvis
- F. (Frans) Tielrooij
- prof. dr. M.J.W. (Mark) van Twist
- drs. C.J.G.M. (Kees Jan) de Vet

Samenstelling bureau van de raad (tot 31 december 2010)

Algemeen secretaris en hoofd van het bureau

- drs. ing. H. (Hans) van der Kooi a.i.

Projectleiders

- drs. E.A. (Agneta) Andersson
- ir. G.(Gert) van der Bijl (tot 1 februari 2009)
- ir. A. (Anne) Bruinsma (tot 1 oktober 2009)
- dr. B.H. (Bas) van Leeuwen
- drs. P. (Paul) Levelink (tot 1 november 2009)
- ir. C.A. (Karin) Olsthoorn (tot 1 september 2009)
- (Astrid) Schippers (vanaf 1 april 2009)

Communicatie

- M. (Miep) Eisner
- J.I. (Jeannette) Seleky

Bedrijfsvoering

- J.N. (Jenny) Dam
- J.P. (Judith) de Jesus (tot 1 december 2009)
- S. (Susanne) Scharer